

(א) וַיְהִי דְבַר ה' בַּמְּרֹאֵה הַנְּבוּאָה אֶל יוֹנָה בֶן יֹנָתַן (יהושע יט ג), בן דורו של ירבעם בן יואש מלך ישראל, שהסיר את איומה של ממלכת ארם על ממלכות ישראל ויהודה בהשיבו את גבול ישראל מלבוא חמת ועד ים הערבה על פי נבואת יונה (מלכים ב יד כה) לְאִמְרֵךְ.

(ב) קוֹם לְךָ אֶל נִינְוָה הָעִיר הַגְּדוֹלָה בִּירַת אַשּׁוּר, הַמְּמַלְכָה הַמְּזֻרְחֵת שֶׁכָּבַר כְּמָה דוֹרוֹת מִתְּעַצְמַת וְכַעַת עוֹלָה תַּחַת אַרְם שֶׁנַּחֲלָשָׁה וְקָרָא עָלֶיךָ שֶׁתָּשׁוּב כִּי עָלְתָה רְעֵתְךָ גְּזֹל וְחָמַס לְפָנַי וְאִינִם רְאוּיִים לְשִׁלוֹט בְּמִרְחַב וּלְשַׁעֲבַד אֶת יִשְׂרָאֵל.

(ג) וַיִּקָּם יוֹנָה לְבָרַח תְּרַשִּׁישָׁה יַעַד קְרוֹב, מאיי יון בים התיכון מלפני ה' כדי להדחיק את פתרון חידת הנבואה שאינו חפץ בו, שכן הוא מחמיץ את ההזדמנות לשלוטון ישראל וגורם לכיבושם תחת אשור לכשתהיה ראויה לכך וַיֵּרֶד יָפוֹ עִיר הַנְּמַל (ולא לנמל עכו הקרובה לנחלת זבולון מקום מגוריו, מכאן שהתנבא בירושלים [ירושלמי סוכה פ"ה ה"א]) וַיִּמְצָא אֹנְיָה בָּאָה תְּרַשִּׁישָׁה וַיִּתֵּן שָׂכָרָהּ לְדַרְבְּנָה לְצַאת מִיַּד וַיֵּרֶד בָּהּ לְבוֹא עִמָּהֶם הוּא וְהַמְּלַחִים לְלֹא נוֹסְעִים נוֹסְפִים תְּרַשִּׁישָׁה מִלְּפָנַי נְבוּאָת ה'. כעת יוכל לפתור את חידת הנבואה באופן שונה על פי נטיית נפשו, ולא ייגלה עליו דבר ה' לתקנו כאברהם בעקידה, משה בסנה, שמואל בבית לחם ועוד (התגשמות הנבואה תלויה בפתרון שנותן לה הנביא, ראה מגילה יד ע"ב שיאשיהו בחר את הנביא כדי לרכך את הפורענות, וראה אבן עזרא כאן).

(ד) וְה' הֵטִיל רוּחַ גְּדוֹלָה אֶל הַיָּם לְעַכֵּב אֶת יוֹנָה וַיְהִי סַעַר גְּדוֹל בַּיָּם וְהָאֹנְיָה חֲשָׁבָה לְהִשָּׁבֵר.

(ה) וַיִּירָאוּ הַמְּלַחִים וַיִּזְעְקוּ אִישׁ אֶל אֶלְהֵיָם בְּמִקְבִּיל, יושיע מי שיושיע, אין ביניהם ויכוח תיאולוגי כמעמד הר הכרמל, כל האלים שווים בעיניהם בעת מצוקה ואולי גם בכל עת. משלא נענו וַיִּטְלוּ אֶת הַפְּלִים אֲשֶׁר בָּאֹנְיָה אֶל הַיָּם לְהִקָּל מַעְלֵיהֶם לַמְּנוּעֵ או לעכב את טביעת הספינה וַיִּזְנֶה הַמְּבִיֵן אֶת הַהִתְרַחֲשׁוֹת וּמַעֲדִיף אֶפִּילוֹ לְמוֹת וְלֹא לְהִינְבֹא יֵרֶד אֶל יִרְפָּתֵי הַסְּפִינָה לְהִתְרַחֵק מֵהַמּוֹלַת הַמְּלַחִים הַמְּבוּהָלִים וַיִּשָּׁכַב וַיִּרְדָּם.

(ו) וּבִשְׁנֵתוֹ חִזָּה וְהִנֵּה (וראה להלן עד ב יא, ראה מו"נ ח"ב פל"ב ובשם טוב ואפו"ד) וַיִּקְרַב אֵלָיו רַב הַחַיָּה וַיֹּאמֶר לוֹ מָה לְךָ נִרְדָּם קוֹם קְרָא אֶל אֶלְהֵיֶךָ כֹּל אֶפֶן שׁוּוִים אוֹלֵי יִתְעַשֶׂת הָאֵל הַיָּם מִי שִׁיְהִיהָ לָנוּ וְלֹא נִאֲבָד, אך יונה אינו ממחר לעשות כן. הוא אדיש לסכנה.

(ז) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ לְכוּ וְנִפְלֵה גוֹרְלוֹת כָּל פִּיסַת עֵץ נוֹשֵׂאת שֵׁם בְּתַהֲלִיךְ הַפּוֹר נִקְרָאת גּוֹרֵל וְנִדְעָה בְּנִיחוּשׁ, או שהאמינו שהכל מאלוהים גם אם לא החליטו מי האלוהים בְּשִׁלְמֵי מֵאֲתָנוּ הַרְעָה הַזֹּאת לָנוּ וַיִּפְלוּ גוֹרְלוֹת וַיִּפֹּל הַגּוֹרֵל עַל יוֹנָה.

(ח) וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כַּעַת כְּמִי שֶׁנִּפְלַע עָלָיו הַגּוֹרֵל, ולא כאחד מכולם שמנסים ככל יכולתם למנוע את הטביעה, הַגִּידָה נָא לָנוּ בְּאֲשֶׁר לָמִי הַרְעָה הַזֹּאת לָנוּ שֶׁכֵּן סַתֵּם הַגּוֹרֵל וְלֹא פִירַשׁ מָה מְלַאכְתְּךָ וּמֵאִיִן תָּבוֹא מָה אֲרַצְךָ וְאִי מְזָה עִם אֲתָהּ וּמִתּוֹךְ פִּרְטִים אֵלֶּה אוֹלֵי יִתְבַרֵר פֶּשֶׁר הַעֲנִיִן.

(ט) וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם עֲבָרִי אֲנִי כִי נָאָת ה' אֱ-לֵהִי הַשָּׁמַיִם אֲנִי יָרָא אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת הַיָּם וְאֶת הַיַּבֵּשָׁה בְּרוּר לִי שֶׁרַק א-לוהי מסוגל לעשות לנו כן.

(י) וַיִּירָאוּ הָאֹנְיָשִׁים יִרְאָה גְּדוֹלָה מִשֶּׁהִבְהִיר לָהֶם שִׁישׁ מַחּוֹלָל כְּבִיר לְסַכְנָה וְאִם כֹּךְ אִין מִמְנָה מִנּוּס וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו מָה זֹאת עָשִׂיתָ כִּי יָדְעוּ הָאֹנְיָשִׁים כִּי מִלְּפָנַי ה' הוּא בִּרְחַם כֹּדִי לֹא לְהִינְבֹא כִּי הִגִּיד לָהֶם מַעֲבָר לְזוּהוֹתוֹ גַּם אֶת חֲטָאוֹ הַמְּחִיבֻּ מִיָּתֵהּ בִּידֵי שָׁמַיִם - הַכּוֹבֵשׁ נְבוּאָתוֹ (סנהדרין פט ע"א).

(יא) וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו לֹא רַק כַּאֲשֶׁם אֵלֵינוּ גַם כִּנְבִיא הַמְבִינִן אֶת מַהֲלֶךְ הָעֲנִיִּינִים מִהַ נַּעֲשֶׂה לָךְ וַיֵּשֶׁת׃ ק הַיָּם מְעַלְּינוּ פִּי הַיָּם הוֹלֵךְ נֹס עַר וְכוֹלְנוּ נְמוֹת עִמָּךְ.

(יב) וַיֹּאמְרוּ אֲלֵיהֶם הַרְשׁוֹת נְתוּנָה לָכֶם, שְׂאוּנֵי וְהִטִּילְנִי אֶל הַיָּם וְאִמּוֹת לְבָדִי וַיֵּשֶׁת׃ ק הַיָּם מְעַלְּיָכֶם פִּי יוֹדֵעַ אֲנִי פִּי בְשָׁלִי וּבַחֲטָאֵי הַסַּעַר הַגָּדוֹל הַזֶּה עֲלֵיכֶם.

(יג) וַיִּחַתְרוּ הָאֲנָשִׁים שֶׁלֹא רָצוּ לְהִטְבִּיעוּ לְהַשְׁבִּיב אֶל הַיָּבֵשָׁה וְלֹא יָכֹלוּ פִּי הַיָּם הוֹלֵךְ נֹס עַר עֲלֵיהֶם.

(יד) וַיִּקְרָאוּ אֶל ה' הֵם פּוֹעֵלִים עַל פִּי הַהֲבֵנָה שֶׁאֶל־לוֹהֵי יוֹנָה הוּא הַפּוֹעֵל כַּאֲן וַיֹּאמְרוּ אֲנֵה ה' אֵל נָא נִאֲבָדָה כַּעַת בְּטַבִּיעַת הַסַּפִּינָה בְּנֶפֶשׁ הָאִישׁ הַזֶּה שֶׁהִתְחַיֵּב מִיָּתָה לְבַדּוֹ וְאֵל תִּתֵּן עֲלֵינוּ דָם נִקְיָא לְאַחַר שְׁנִינְצֵל, כַּעֲנוֹשׁ עַל הַרִיגָתוֹ פִּי אֶתָּה ה' כְּאֲשֶׁר תִּפְצֹת עֲשִׂיתָ וּמִנְעַת מֵאֲתָנוּ כֹּל בְּרִירָה אַחֲרָת.

(טו) וַיִּשְׂאוּ אֶת יוֹנָה וַיִּטְלְהוּ אֶל הַיָּם וַיַּעֲמֵד הַיָּם מְזַעְפּוֹ כַּמְעֵנָה בְּרוּר מֵאֵת ה' שֶׁרַק זֶה הִיָּתָה הַמַּטְרָה.

(טז) וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים יְרָאָה גְדוֹלָה אֶת ה' תַּחַת אֲשֶׁר לִפְנֵי כֵן יִרְאוּ לְנַפְשָׁם, כַּעַת הֵם יִרְאִים אֶת ה' מִשֶׁהִתְבַּרְרָ מִיָּהוּ הָאֱלֹהִים וַיִּזְבְּחוּ זֶבַח לֵה' וַיִּדְרוּ נְדָרִים וּזְנַחוּ אֶת אֱלִילֵיהֶם. יוֹנָה שֶׁלֹא אָבָה לְהַשְׁבִּיב בְּתִשׁוּבָה אֶת אֲנָשֵׁי נִינְוָה, הַשְׁבִּיב בְּתִשׁוּבָה אֶת אֲנָשֵׁי הַסַּפִּינָה. אֲמַנָם הֵם מִקְבָּלִים עֲלֵיהֶם אֶת אֶל־לוֹהֵי יִשְׂרָאֵל, וְלֹא כַּאֲשֶׁר שְׁיוֹנָה חוֹשֵׁשׁ שִׁדְכָאוּ אֶת יִשְׂרָאֵל. אִם זֶה מֵרָאָה נְבוּאָה, כִּפִּי שֶׁהִצַּעְנוּ לְעֵיל, אֲפֹשֶׁר שְׁבִיקֶשׁ הַקֵּב"ה לְהִרְאוֹת לוֹ בְּמַחְזָה תִּשׁוּבַת נִכְרִים לְלַמְדוֹ שִׁישׁ בַּה קִידוּשׁ הַשֵּׁם.

פֶּרֶק ב

(א) וַיִּמָּן ה' דָּג גְּדוֹל לְבָב עֲאֵת יוֹנָה וַיְהִי יוֹנָה בְּמַעְי הַדָּג שֶׁל שָׁה נְמִים וְשָׁה לִילוֹת בְּדֶרֶךְ נֹס אוּ בְּמֵרָאָה הַנְּבוּאָה.

(ב) וַיִּתְפַּלֵּל יוֹנָה אֶל ה' אֶל־הָיָו שֶׁהִעֲנִישׁוּ אֶךְ לֹא הִמִּיתוּ מִיָּד, מְמַעֵי הַדָּגָה עוֹד נִשְׁמַתוּ בְּאִפּוֹ אֶךְ הַמּוֹת אוֹרֵב לוֹ.

(ג) וַיֹּאמְרוּ קְרָאתִי מִצִּרָה לִי אֵל ה' בְּהִיּוֹתִי בִים וַיַּעֲנֵנִי שְׁזִימָן לִי הַדָּג מִבֶּטֶן שְׂאוֹל שְׁוֹעַתִּי שְׁמַעַתָּ קוֹלִי אִינֶךְ מִשְׁלִכְנִי בַחֲטָאֵי אֵלֵינוּ נֹתֵן יָד לְחֹטָא - הַזְדַּמְנוֹת לְשׁוֹב.

(ד) וַתִּשְׁלִיכְנִי מִצִּוְלָה בְּלִבִּי יָמִים וַנִּהְיֶה יָם בְּבִנִי שֶׁבְנוּהַג שֶׁבְעוֹלָם זֶהוּ מוֹת בְּטוֹחַ, פֶּל מְשֻׁבְּרִיךְ וְגִלְיָד עֲלֵי עֶבְרִי אֶךְ יוֹסֵר יִסְרַתְנִי וְלִמּוֹת לֹא נִתְנִי.

(ה) וַאֲנִי אֲמַרְתִּי נִגְרַשְׁתִּי מִמְּנַגַד עֵינֶיךָ וְלֹא אוֹסִיף לְהִינְבֵא אֶךְ כַּעַת אֲנִי אוֹמֵר שְׂאוֹסִיף לְהַבִּישׁ אֵל הַיִּכַּל קְדֹשְׁךָ בְּמִקְדָּשְׁךָ בִירוּשָׁלַיִם שֵׁם שְׁרַתָּה עֲלֵי הַנְּבוּאָה.

(ו) אֲפֹפּוֹנֵי מַיִם עַד נֶפֶשׁ וְלֹא עַד בְּכַלְל, עוֹד נַפְשִׁי שְׁמוּרָה אֶף שֶׁתְּהוּם יָם בְּבִנִי, סוּף הַצּוּמַח לְחוּף הַיָּם בִּיבִשָׁה תְּבוּשׁ לָרֹאשִׁי מִסְגֵּרַת הַקִּיּוּם שְׁלִי כַּעַת הִיא קוֹ הַמַּיִם.

(ז) לְקַצְבֵי הָרִים יִרְדְּתִי מֵהִישׁוֹב אֶל מַעֲמְקֵי הַיָּם, הָאֶרֶץ בְּרַחֲמֵי בְּעַדִי לְעוֹלָם נִנְעַלְתִּי מְחוּץ לְאֶרֶץ חַיִּים וַתַּעַל בְּרַצוֹנְךָ מִשְׁחַת חַיִּי ה' אֶל־הָיָו וְהִלּוּא בְּעִבּוֹר זֹאת הַעֲמַדְתִּנִּי בְּעִבּוֹר הַרְאוֹתִי אֶת כּוֹחֶךָ.

(ח) בְּהַתְעַצֵּב - בְּהַתְעַצֵּב עֲלֵי נַפְשִׁי בְּסַכְנָתָה, אֶת ה' זִכְרָתִי וְתִבּוּאָה אֲלֵיךְ תִּפְלְתִי מִמַּעֲמְקֵי הַיָּם אֵל הַיִּכַּל קְדֹשְׁךָ כַּתְפִּילַת שְׁלֵמָה בְּחִנוּכַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁהִתְפִּילוֹת תְּבוּאָה מִרְחוֹק אֶל הַבַּיִת.

(ט) הַנִּכְרִים (הַמְלַחִים אוּ אֲנָשֵׁי נִינְוָה) מְשֻׁמְרִים הַקְּלִי שְׁנֹא דְבַרִּי תִּשׁוּבַתְּם זְמַנִּים תִּסְדָּם יַעֲזוּ בּוֹ בְּחִלּוּף הַסַּכְנָה הֵם זּוֹנְחִים אֶת הַבְּטַחְתָּם לְשׁוֹב.

(י) וַאֲנִי בְּשׁוּבִי אֲלֵיךְ בְּקוֹל תּוֹדָה אֲזַבְּחָה לָךְ אֲשֶׁר נִזְכַּרְתִּי בְּצַרְתִּי אֲשֶׁלְמָה כַּאֲשֶׁר תִּהְיֶה לִּי יְשׁוּעָתָה לֵה', וַאֲנִי לְהַשׁוּוֹת תִּשׁוּבַת הַנִּכְרִים לְתִשׁוּבַת יִשְׂרָאֵל.

(יא) וַיֹּאמֶר ה' לְדָג וַיִּקְרָא אֶת יוֹנָה אֶל הַיַּבְשָׁה וְאִם הִיא זֹה חַזְיוֹן אֲזִי - וַיִּקַּץ וְהָנָה הוּא בִיבְשָׁה, שֶׁחֲתָרוּ הָאֲנָשִׁים אֶל הַיַּבְשָׁה וַיִּכְלוּ בְעוֹד הוּא בִמְחֹזָה בַחֲלוֹם.

פרק ג

(א) וַיְהִי דְבַר ה' אֶל יוֹנָה שְׁנִית מִשְׂרָאָה כְבוֹד ה', גְּדֹלוֹ וְחִסְדּוֹ עָלָיו, וְשָׁב אֶל הַיִּכְל קִדְשׁוֹ לְאִמְרָו.

(ב) קוֹם לְךָ אֶל נִינְוָה הָעִיר הַגְּדוֹלָה וְקִרְא אֶלֶיָּהּ אֶת הַקְּרִיאָה אֲשֶׁר אָנֹכִי דֹבֵר אֵלֶיךָ לֹא כִּבְרָא שׁוֹנָה שֶׁלֹּא פִירְשִׁיתִי לְךָ זֹאת, כְּעַת צָרִיךְ לְהַזְהִירְךָ שֶׁלֹּא תִשְׁנֶה מְדַבְרֵי מַחֲמַת אֶהְבֵּתְךָ אֶת יִשְׂרָאֵל.

(ג) וַיָּקָם יוֹנָה וַיֵּלֶךְ אֶל נִינְוָה כְּדָבַר ה' אוֹלֵי עֲדֵיין קִוּוּהָ שֶׁהִשְׁלִיחוֹת אֵינָה כְּדִי לְהַשִּׁיבָם, וְכִי לֹא יִסְבְּלוּ מִכֶּךָ יִשְׂרָאֵל, אֲלֵא כְּדִי שִׁיחִיו מוֹתָרִים וְעוֹמְדִים לִפְנֵי עוֹנְשָׁם וְלֹא יֹאמְרוּ שֶׁהִדִּין אֵינּוּ אִמֶת וְנִינְוָה הִיְתָה עִיר גְּדוֹלָה לֹא-לִהִים מִהֵלֶךְ שֶׁלֹּשֶׁת יָמִים.

(ד) וַיִּחַל יוֹנָה לְבוֹא בְּעִיר מִהֵלֶךְ יוֹם אֶחָד קְרוֹב לְטַבּוֹרָה, שֶׁתִּגִּיעַ הַשְּׁמוּעָה לְכוֹלָם וַיִּקְרָא וַיֹּאמֶר כִּפִּי שֶׁנֹּאמַר לוֹ עוֹד אַרְבָּעִים יוֹם וְנִינְוָה נִהְפָּקֶת.

(ה) וַיִּנְאֲמִינוּ אֲנָשֵׁי נִינְוָה מֵעַצְמָם בְּאֶ-לֵהִים שֶׁדִּיבַר הַנְּבִיא בְּשִׁמוֹ, אִף שֶׁלֹּא הִכִּירוּהוּ וַיִּקְרָאוּ צוֹם וַיִּלְבְּשׁוּ שָׂקִים לְתַפִּילָה מִגְּדוֹלָם וְעַד קִטְנָם אִף שֶׁאֵין בָּהֶם דַּעַת.

(ו) וַיִּגַּע הַדְּבָר - הַגִּיעָה הַשְּׁמוּעָה אֶל מֶלֶךְ נִינְוָה וַיָּקָם מִכִּסְאוֹ וַיַּעֲבֵר אֶת־רַגְלוֹ מֵעָלָיו וַיִּכַּסּ שָׁק וַיִּשָּׁב עַל הָאָפֶר גַּם אִפְרָם מִבְּטַא תַּפִּילָה וְזַעֲקָה כִּמוֹ אֲצֵל מִרְדְּכִי, בִּיטּוֹי שֶׁל בִּקְשַׁת רַחֲמִים בְּמַעֲשֵׂה, "וְאֲנֹכִי עֹפֵר וְאִפְרָם".

(ז) וַיִּזְעַק וַיֹּאמֶר בְּנִינְוָה מָה שַׁעֲשׂוּ הָאֲזַרְחִים מֵעַצְמָם, כְּעַת נֹאמַר בְּפִקּוּדָה מִטַּעַם הַמֶּלֶךְ וְגַדְלִי לְאִמְרָו הָאֲדָם וְהַבְּהֵמָה הַבְּקָר וְהַצֹּאֵן - עַל מַעֲשֵׂה הָעַם שֶׁרָק בְּנֵי אָדָם גְּדוֹלִים וְקַטְנִים, הוֹסִיפָה הַפִּקּוּדָה גַּם בְּעַלֵּי חַיִּים - אֶל יִטְעֲמוּ מֵאוֹמָה אֶל יִרְעוּ וּמִיָּם אֶל יִשְׁתּוּ. זַעֲקָה שֶׁל אוֹבְדֵן עֲשֵׁתוֹנוֹת.

(ח) וַיִּתְפַּסּוּ שָׂקִים הָאֲדָם וְהַבְּהֵמָה הַשּׁוֹוֹ אָדָם לְבַהֲמָה, זַעֲקָה בְּחוֹסֵר דַּעַת וַיִּקְרָאוּ אֶל אֶ-לֵהִים שֶׁל יוֹנָה וְלֹא אֵל נִסְרוּךְ אֱלֹהֵיהֶם בְּחֻזְקָה וַיִּשְׁבּוּ אִישׁ מִדְּרָכּוֹ הַרְעָה וּמִן הַחֲמָס אֲשֶׁר בְּכַפְיָהֶם יִדְעוּ וְהִבִּינוּ שֶׁדְּרָכָם רַעָה וְלִכֵּן קִיבְלוּ מִמֶּנּוּ לְמִרְוֹת זָרוֹתוֹ.

(ט) מִי יוֹדֵעַ אִף שֶׁהִנְבִּיא לֹא נָתַן תְּקוּוּהָ מִמִּשִׁית, אִךְ עִיכַב אֶת הַבִּיצוּעַ, אוֹלֵי יָשׁוּב וְנִחַם הָאֶ-לֵהִים וְשָׁב מִחֲרוֹן אַפּוֹ וְלֹא נִאֲבַד מִשְׁתִּיבֵטֵל סִיבַת הָעוֹנוֹשׁ.

(י) וַיִּרְא הָאֶ-לֵהִים אֶת מַעֲשֵׂיהֶם כִּי שָׁבוּ מִדְּרָכָם הַרְעָה שֶׁבֵּין אָדָם לְחִבְרוֹ וְאוֹלֵי גַם מֵעֲבוֹדַת הָאֱלִילִים וַיִּנְחַם הָאֶ-לֵהִים עַל הַרְעָה אֲשֶׁר דָּבַר לַעֲשׂוֹת לָהֶם וְלֹא עָשָׂה.

פרק ד

(א) וַיִּרְעֶ אֶל יוֹנָה שֶׁשָּׂהָה בְּעִיר אֶת אַרְבַּעִים הַיּוֹם רְעָה גְּדוֹלָה שֶׁשָּׁבוּ וּבִטְלָה הַגְּזִירָה וַיִּחַר לוֹ שֶׁזָּמָה חֲשָׁשׁ.

(ב) וַיִּתְפַּלֵּל אֶל ה' פְּנִיָּה אֶל ה' אִף שֶׁאֵינָה בִקְשָׁה נִקְרָאת תַּפִּילָה, אוֹ מִלְשׁוֹן פְּלִילוֹת - מִשְׁפָּט, (כִּפְנַחַס סְנֵהדְרִין מִדַּע"א, אֲלֵא שֶׁשֵׁם נֹאמַר וַיִּפְלַל), אוֹ שֶׁהִבְקִשָּׁה הִיא בְּפִסּוּק הַבֵּא, וַיֹּאמֶר אָנָּה ה' הֲלֹוא זֶה דְּבָרִי עַד הַיּוֹתִי בְּרָאשׁוֹנָה עַל אֲדָמָתִי עַל פֶּן קִדְמָתִי לְבָרִךְ תִּתְרַשְׁיִשָּׁה כְּדִי לֹא לְהַבִּין שׁוֹה רִצּוֹנְךָ כִּי יִדְעָתִי כִּי אֲתָה אֶ-לֵהִים חֲנוּךְ וְרַחֲמִים אֲרַךְ אַפְיָם וְרַב חֶסֶד וְלֹא אִמַר אִמֶת וְנִחַם עַל הַרְעָה וְנִחַמָה עַל רַעַת אֲשׁוּר רַעָה הִיא לְיִשְׂרָאֵל וְאֵינָה אִמֶת בְּעֵינֵי אָדָם (וְלִפִּי שֶׁהִקְב"ה אִמִּיתִי הוּא לְפִיכֶךָ לֹא כִיזָב בּוֹ בֶן אִמִּיתִי לְפִי הַבְּנִתוֹ, יוֹמָא סַט ע"ב). תְּקוּוֹתֵי הִיתָה עַד עַתָּה שֶׁאֲכֵן הַנְּכָרִים יַעֲשׂוּ.

(ג) וְעַתָּה ה' מִשְׁבִּטְלָה הַגְּזִירָה עֲלֵיהֶם קַח נָא אֶת נַפְשֵׁי מִמֶּנִּי כֹאֵן בְּנִיכֵר, כִּי אֵיךְ אֶעֱלֶה אֶל עַמִּי, פֶּן אֶרְאֶה בְּרַע אֲשֶׁר יִמְצָא אֶת עַמִּי כִּי טוֹב מוֹתִי מִחַיִּי בְּרָאוֹתֵי בְּאֲבָדֵן מוֹלַדְתִּי.

(ד) **וַיֹּאמֶר ה' הֵיטֵב בְּמוֹחַלְט תָּרָה לָךְ וְאִין לָךְ סַפֵּק בְּדַבְרִי?**

(ה) **וַיֵּצֵא יוֹנָה מִן הַעֵיר בַּה עֲשׂוּיִים לְכַבְדּוֹ כְּנִבְיָא שֶׁהֲצִיל אֶת הָעֵיר וַיֵּשֶׁב מִקְדָּם לְעֵיר וַיַּעַשׂ לוֹ שֵׁם סִפָּה** כאלמוני וַיֵּשֶׁב תַּחְתֵּיהָ בַּצֵּל לֹא בִיקֵשׁ אֵלָּא חַיֵּי דְלוֹת וּבִדְיוֹת עַד אֲשֶׁר יִרְאָה מֶה יִהְיֶה בְּעֵיר הָאֲמֹנִים תְּחִיבָה תְּשׁוּבָתָם מֵעַמְד. עֲדִיין קִיוּוָה שְׁחֹסֵם יַעֲזוּבוּ וַיַּעֲנֹשׁ.

(ו) **וַיִּמְן ה' אֶל-הַיָּם קִיקִיּוֹן** אולי צמח מהיר במיוחד ורוב צל וַיַּעַל בְּזִמְן קֶצֶר מֵעַל לְיוֹנָה לְהִיּוֹת צֵל צַפּוּף יוֹתֵר מִהַסּוּכָה עַל ר' אֲשׁוּי לְהַצִּיל לוֹ מִקְּרַעְתּוֹ (הַצֵּלָה עַל יַדֵּי צֵל) כַּעַת נִרְאִית כְּמִידַת רַחֲמִים עַל יוֹנָה וַיִּשְׁמַח יוֹנָה עַל הַקִּיקִיּוֹן שֶׁמָּחָה גְדוּלָּה אֲוִלִי עַל הַצֵּל אֲף שֶׁהִיָּתָה לוֹ כִּבְר סוּכָה, וְאֲוִלִי יוֹתֵר עַל רַחֲמֵי ה' עַלִּיו מֶה שֶׁאֲוִלִי מֵרַגִּיעַ מֵעַט אֶת כְּאָבוֹ וְאֶת תְּהִיּוּתוֹ כִּלְפֵי הַקַּב"ה.

(ז) **וַיִּמְן הָאֶל-הַיָּם תּוֹלַעַת בַּעֲלוֹת הַשֶּׁחַר לְמַחֲרַת וַתֵּךְ אֶת הַקִּיקִיּוֹן וַיִּיבֹשׁ** הַתְּבַרְרָה שֶׁלֹּא הָיוּ אֱלֹהֵי רַחֲמִים עַל יוֹנָה שִׁיְהִיָּה לוֹ צֵל, אֵלָּא הַמִּשְׁךְ הַנְּבוּאָה לְבֹאֵר לוֹ אֶת רַחֲמֵי ה' בְּעוֹלָם.

(ח) **וַיְהִי כִּזְרֹחַ הַשֶּׁמֶשׁ וַיִּמְן אֶל-הַיָּם רוּחַ קָדִים תְּרִישִׁית וַתֵּךְ הַשֶּׁמֶשׁ עַל ר' אֲשׁוּי יוֹנָה** שֶׁאֵת סוּכְתוֹ כִּבְר פִּירָק כִּנְרָאָה בְּשֶׁל צְמִיחַת הַקִּיקִיּוֹן וְכַעַת הוּא חֲשׂוּף לְשֶׁמֶשׁ הַקּוֹפַחַת וַיִּתְּעַלֵּף וַיִּשְׁאַל אֶת נַפְשׁוֹ לְמֹות מִצַּעַר הַשֶּׁמֶשׁ? אֲוִלִי מִצַּעַר אֲבָדֵן תְּחוּשַׁת רַחֲמֵי ה' עַלִּיו שֶׁהִשִּׁיבָה אֶת נַפְשׁוֹ וַיֹּאמֶר טוֹב מוֹתִי מִחַיִי סוּכָה אֲנִי יִכּוֹל לְבַנּוֹת שׁוֹב, אֲוֹלָם אֲיִנִי יִכּוֹל עוֹד לְרֹאוֹת בְּדִינִי וּבְרַחֲמִים עַל הַנִּכְרִים.

(ט) **וַיֹּאמֶר אֶל-הַיָּם אֵל יוֹנָה הֵיטֵב תָּרָה לָךְ עַל הַקִּיקִיּוֹן** כֶּשֶׁם שֶׁחָרָה לָךְ עַל הַצֵּלָה נִינּוּה וַיֹּאמֶר הֵיטֵב תָּרָה לִי עַד מוֹת עַל אַחַת שֶׁחָרָה לִי בְּרַחֲמֵיךְ עַל נִינּוּה, חָרָה לִי כַּעַת כְּפִלִּיִּים עַל אֲוֹבְדֵן רַחֲמֵיךְ עַלִּי וְעַל עַמְךָ.

(י) **וַיֹּאמֶר ה' אֵתָה חֲסֵת עַל הַקִּיקִיּוֹן אֲשֶׁר ל' אַ עֲמֻלָּתְךָ בּוֹ וְל' אַ גְּדֻלַּתוֹ שֶׁבָּן לְיִלְהָה הָיָה וּבָן לְיִלְהָה אֶבְדָּה** אֶתָּה רֹאֵה דְבַר קֶטֶן וְחוֹלֵף סָמַל לְמִידַת רַחֲמֵי בְּעוֹלָם, וְאֲבָדְנוּ מִבְּטָא עֲבוּרְךָ אֶת הַסֵּתֵר פְּנִי.

(יא) **וַאֲנִי ל' אַ אַחֹס עַל נִינּוּה הָעֵיר הַגְּדוּלָּה** לְמִירוֹת שֶׁאִין זֹו טוֹבָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יֵשׁ בָּהּ הַרְבֵּה מִשְׁתִּים עֲשָׂרָה רְבּוֹ אֲדָם אֲשֶׁר ל' אַ יָדַע בֵּין יָמֵינוּ לְשֶׁמַּי אֵלּוֹ וּבְהִמָּה רַבָּה רַחֲמֵי ה' אֲיִנָם עֲנִיין שֶׁל מֶה בְּכֶךְ, וְעֵיר גְּדוּלָּה אֲיִנָה יִכּוֹלָה לְהִיאֲבֹד בְּלֹא דִין וּמִשְׁפָּט.

נְקוּדוֹת עִיקָרִיּוֹת:

1. יוֹנָה חָס עַל כְּבוֹד יִשְׂרָאֵל הַמְצַלִּיחִים בְּדוּרוֹ לְפִרוֹק אֶת עוֹל אָרֶם, שֶׁלֹּא יִמְשְׁלוּ בָהֶם אֲשׁוּר.
2. הַנְּבִיא צִרִיךְ לְפַתּוֹר אֶת הַחִידָה, וְעַלּוֹל לְהַטּוֹתָה עַל פִּי חוֹסֵר רְצוֹנוֹ בְּפַתְרוֹן הָאֲמִיתִי, וְעַל פִּי שִׁיקוּלִים נְכוּנִים אֲךְ צַדִּיקִים לְחִידָה עֲצֻמָּה (וּפַתְרוֹנוֹ יִשְׁפִיעַ עַל הַתְּגַשְׁמוֹת הַנְּבוּאָה בְּמִצִּיאוֹת). כֶּךְ בְּעִקְדָה, כֶּךְ בְּסִנָּה וְכֶךְ בְּשִׁמּוּאֵל הַמְּמַלִּיךְ אֶת דוֹד.
3. אֲוִלִי מַעֲשֵׂה הַהִשְׁלָכָה לִים וּבִלְעִית הַדָּג הוּא בְּמַחְזָה, וּמִטְרָתוֹ לְהָעֵיר אֶת יוֹנָה לְגַבּוּרַת ה', לְחַסְדּוֹ הַעוֹטֵף אוֹתוֹ מִכָּל צַד, וְלְתִשׁוּבַת הַמַּלְחִים הַנִּכְרִים.
4. שְׁלוּשָׁה מַעֲשֵׂי תְּשׁוּבָה: הַמַּלְחִים מֵע"ז, יוֹנָה מְכַבִּישַׁת נְבוּאָתוֹ וְנִינּוּה מְגַזֵּל. יוֹנָה מֵאֲשִׁים אֶת תְּשׁוּבַת הַנִּכְרִים שֶׁהִיא הַבֵּל, אֲוֹלָם הוּא עֲצֻמוֹ לְאַחַר שֶׁשָּׁב וַעֲשָׂה אֶת שְׁלִיחוּתוֹ, עֲדִיין תּוֹהֵה וּמִתְמַרְמֵר מְדוּעַ הֵלֵךְ בְּדַבְרֵי ה'.
5. יוֹנָה סָבַר שֶׁלֹּא יִשׁוּבוּ, וְקִיוּוּה שְׁכוּנוֹת הַקַּב"ה רַק לְהִרְאוֹת מִשְׁפָּט צַדִּק. מִשְׁשָׁבוּ הַתְּאֲכֹזֵב.
6. יוֹנָה וְיִתֵּר עַל הַכְּבוֹד וְהַמְמוֹן שִׁיכּוֹל לְקַבֵּל מֵאֲנָשֵׁי נִינּוּה שֶׁהֲצִילָם.
7. לֹא עַל הַשֶּׁמֶשׁ חָרָה לְיוֹנָה עַד מוֹת, אֵלָּא עַל שֶׁחָשׂ שֶׁה' עֲזָבוּ. הַהִשְׁוֵאָה בֵּין הַקִּיקִיּוֹן לְעֵיר הַגְּדוּלָּה הוּא בְּמִידַת רַחֲמֵי ה'.

יש בדברים מתורת מורי רבי יעקב מדן שיחיה. רעי יקירי ר' אריאל דוד הי"ו הגיה את הדברים והעשירם. הרב יואל קטן הי"ו שם עיונו בדברים והאיר.

נספח - תהילים מב-מג¹ - תפילת יונה בן אמיתי?

למנצח משכיל לבני ק' רח. פאיל תער'ג על אפיקי מים פו נפשי תער'ג אליך א-ל'הים. צמא נפשי לא-ל'הים לא-ל'הי מתי אבוא וארא פני א-ל'הים. היתה לי נפשי יום ויום וליילה בלא מ'ר אלי כל היום איה א-ל'היך. אלה אפכה ואשפכה עלי נפשי פי אעב'ר בסך אדם עד בית א-ל'הים בקול רנה ותודה המון חוגג. מה תשתוחחי נפשי ותקמי עלי הוחלי לא-ל'הים פי עוד אודנו ישועות פניו. א-ל'הי עלי נפשי תשתוחח על פו אפכה מארץ ירדו וחרמונים מהר מצער. תהום אל תהום קורא לקול צנור'ך כל משפ'ריך וגליך עלי עברו. יום ויום יצנה ה' חסדו ובלילה שיר'ה עמי תפלה לא-ל'הי. אומ'ך לא-ל' סלעי למה שכחתי למה ק'דר אלך בלחץ אויב. ב'צח בעצמתי חרפוני צורכי באמ'ך אלי כל היום איה א-ל'היך. מה תשתוחחי נפשי ומה תקמי עלי הוחלי לא-ל'הים פי עוד אודנו ישועות פני וא-ל'הי. שפטני א-ל'הים וריבה ריבי מגוי ל'א חסיד מאיש מרמה נעולה תפלטני. פי אתה א-ל'הי מעו'י למה זנחתי למה ק'דר אתה לך בלחץ אויב. שלח אור'ך ואמת'ך המה ינחוני וביאוני אל הר קדשך ואל משפ'נותיך. ואבואה אל מזבח א-ל'הים אל א-ל שמחת גילי ואודך ככנור א-ל'הים א-ל'הי. מה תשתוחחי נפשי ומה תקמי עלי הוחלי לא-ל'הים פי עוד אודנו ישועות פני וא-ל'הי.

המשורר מבטא בשירתו-קינתו את געגועיו העזים לאלוקים ולביתו, לעליה לרגל, ולארץ שמזרח לירדן דווקא. את געגועיו הוא מבטא מן התהומות, ועם זאת הוא מתמודד עם אמירת זרים ואויבים אליו 'איה א-לוהיך'. מהי התקופה הבאה כאן לידי ביטוי? האם זוהי הגלות?² האם תפילת היחיד היא או תפילת האומה? המתפלל מייחל כי עוד ישוב אל מזבח ה' וישמח ויודה שם בכינור. ההתמקדות דווקא בחגיגת המקדש בהמון עם אינה עולה בדרך כלל בגעגועי האומה לארצה, לממלכתה, לעיר האלוקים ולביתו כמוטיב מרכזי ואפילו בלעדי.

אני מבקש להציע זהות למשורר, שאת שירו שרו בני קורח על הדוכן³. אפשר שיונה בן אמיתי, הנביא הבורח, מתפלל תפילה נרגשת זו מעומק לבו במעי הדגה. תחילה נציג את תפילתו כפי שנכתבה בספר תרי עשר ונשווה בינה ובין סיפורו לביטויים שבפרקינו ולאירה העולה מהם.

יונה ב ב-י נתפלל יונה אל ה' א-ל'הי ממעי הדגה. ני'אמר קראתי מצר'ך לי אל ה' ויענני מבטן שאול שנעתי שמעת קולי. ותשליכני מצולה בלבב ימים ונהר'ס' כבני כל משפ'ריך וגליך עלי עברו. ואני אמרתי נגרשתי מנגד עיניך אך אוס'ף להביט אל היכל קדשך. אפפוני מים עד נפש תהום יס' בבני סוף חבוש לר'אשי. לקצבי הרים ירדתי הארץ ברחיקה בעדי לעולם ותעל משחת חיי ה' א-ל'הי. בהתעטר עלי נפשי את ה' זכרתי ותבוא אליך תפלתי אל היכל קדשך. משמרים הבלי שוא חסדם יעז'בו. ואני בקול תודה אפכה לך אשר נדרתי אשלמה ישועתה לה'.

כל משפ'ריך וגליך עלי עברו	כל משפ'ריך וגליך עלי עברו
ואבואה אל מזבח א-ל'הים אל א-ל שמחת גילי ואודך ככנור	ואני בקול תודה אפכה לך
וביאוני אל הר קדשך ואל משפ'נותיך	ותבוא אליך תפלתי אל היכל קדשך
אומ'ך לא-ל' סלעי למה שכחתי	ואני אמרתי נגרשתי מנגד עיניך

מעבר להקבלות לשוניות, שניתן למצוא בין פרקים רבים במקרא ולא תמיד נכון להסיק מסקנות פרשניות על פיהן, ניתן למצוא פרטים לא מעטים במעשה יונה, שבאים לידי ביטוי בפרקינו, בצורה לשונית או עניינית:

¹ ישנם לפחות שלושה צמדי פרקים בספר תהילים שבמינו חכמינו נמנים לפרק אחד, ראה תוספות פסחים קי'א, ציוני גליון הש"ס שם ועוד. בשני פרקינו יש פזמון חוזר שלוש פעמים, פעמיים בראשון ועוד אחת בשני: מה תשתוחחי נפשי... הוחילי לאלוקים כי עוד אודנו... לפרק השני אין פתיח.

² ראה פירוש רש"י וראב"ע ששיר זה מבטא את גלות בבל או גלות רומא, ורד"ק הציע שאולי זוהי גלותו של דוד בארץ פלשתים, אך דוד לא הכיר חגיגות המון בבית ה' לפני גלותו.

³ בשאלת זהותם ותקופתם של בני קורח ראה הקדמת ראב"ע לתהילים, שאפשר שהיו משוררים מתקופת גלות בבל.

בְּאֵמֶר אֵלֵי כָּל הַיּוֹם אֵינִי אֶל-לֵהֲיִיךָ	וַיִּקְרַב אֵלָיו רַב הַחַיִל וַיֵּאמֶר לוֹ מַה לָּךְ נִרְדָּם קוֹם קְרָא אֶל-אֶלֵהֲיִיךָ
תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרָא	וַיִּשְׂאוּ אֶת יוֹנָה וַיִּטְלְהוּ אֶל הַיָּם
הֵיטָה לִי דַמְעָתִי לְחֵם יוֹמִם וְלַיְלָה	וַיְהִי יוֹנָה בַּמַּעַי הַדָּג שָׁלֹשׁ יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לַיְלֹת

לאחר שהצגנו ביטויים ונתונים משווים בין הפרקים, נבחן את מעשה יונה בהקשרו ההיסטורי, ובסיוע מדרשי חז"ל נוכל לעמוד אולי על הלך רוחו של נביא ה' ועל געגועיו העזים לאלוקיו ממנו ברח.

תקופת פעילותו של יונה ידועה לנו מספר מלכים⁴, שכן נכתב על מלך ישראל ירבעם בן יואש משושלת בית יהוא (מלכים ב יד כה-כז): הוא הָשִׁיב אֶת גְּבוּל יִשְׂרָאֵל מִלְּבֹוא חֶמֶת עַד יַם הַעֲרֵבָה כְּדָבַר ה' אֶל-לֵהֲיִי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד עֲבָדוֹ יוֹנָה בֶן אֲמִתִּי הַנְּבִיא אֲשֶׁר מָגַת הַחֶפֶר. פִּי תָאָה ה' אֶת עֲנֵי יִשְׂרָאֵל מִרְחֵם מָאֵד וְאָפֶס עֲצוּר וְאָפֶס עֲזוּב וְאֵין עֲזָר לְיִשְׂרָאֵל. וְלֹא דָבַר ה' לְמַחֹת אֶת שֵׁם יִשְׂרָאֵל מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם וַיִּוְשִׁיעֵם בְּיַד יִרְבְּעָם בֶּן יוֹאָשׁ.

לאחר שני דורות של שלטון ארם בישראל, דורו של יהוא ושל בנו יהואחז, החל המהפך בימי יואש שהכה את ארם שלוש פעמים כנבואת אלישע, וירבעם בנו השלים את המלאכה על פי נבואתו של יונה בן אמיתי. כאשר יונה נשלח להינבא לנינווה הלא היא בירת אשור, ולמנוע את הפיכתה בחטאה, יודע הנביא כי תקוותו שישראל ישוּבו לגדולתם כימי דוד ושלמה נכזבה, וכי התכנית האלוקית היא להשליט את אשור במרחב ולרדות בישראל. לכן לא אבה יונה ללכת בשליחות זו וברח מנבואתו. זהו עומק דברי חז"ל בפתחה למכילתא (פרשת בא): "יונה תבע כבוד הבן ולא כבוד האב... רבי נתן אומר: לא הלך יונה אלא לאבד עצמו בים"⁵, שנאמר: ויאמר אליהם שאוני והטילוני אל הים, וכן תמצא האבות והנביאים היו נותנים עצמם על ישראל"⁶.

בפרקנו מקונן המשורר: אומְקָה לֵא-ל סְלַעִי לְמָה שְׂכַחְתָּנִי לְמָה קִדַּרְתָּ אֶלְךָ בְּלַחֲץ אוֹיְבֵי... שְׁפִטְנִי אֶל-הַיָּם וְרִיבָה רִיבֵי מַגוּי לֹא תִסִּיד מְאִישׁ מִרְמָה וְעַנְלָה תִפְלִטְנִי. פִּי אֶתָּה אֶל-לֵהֲיִי מְעוּזִי לְמָה זָנַחְתָּנִי לְמָה קִדַּרְתָּ אֶתְהַלֵּךְ בְּלַחֲץ אוֹיְבֵי. מְרִירוֹתוֹ וְצַעְרוֹ הֵם עַל אוֹיְבֵי יִשְׂרָאֵל הַמוֹשְׁלִים בָּהֶם בְּזֶה אַחַר זֶה, כֹּאשֶׁר אוֹיֵב אֶחָד מִנוּצַח עוֹלָה תַחַתּוֹ אוֹיֵב אַחֵר.

יונה נזכר בנצחונות ישראל על ארם במלחמות ירבעם במזרח הירדן בהם התגלה ה' כגיבור מלחמה: על פן אֲזַפְרֶךְ מֵאֶרֶץ יִרְדֵן וְחֶרְמוֹנִים מִהָר מִצְעָר. וְתוֹהָה מְדוּעַ לֹא יָזְכוּ יִשְׂרָאֵל לְגֵאוּלָה קִיִּימָת, מְדוּעַ עֲלֵיהֶם לָשׁוּב וְלִהְשַׁתְעַבֵּד לְגוֹי לֹא חִסִּיד, אִישׁ מְרָמָה וְעוֹוֵלָה?

יונה שברח מנבואתו וניסה להחזיקה⁷, מתמלא תוך כדי כך געגועים עזים לרוח הקודש ששרתה עליו. חכמינו בעסקם בשאלת זיהויו ומקומו של יונה, מקשים איך יונה שהיה מגת החפר הצפונית, או מצידון הצפונית עוד יותר, הגיע דווקא לנמל יפו ולא לנמל עכו הקרוב לנחלתו, והשיבו (ירושלמי סוכה פרק ה הלכה א): "אמר רבי יונה: יונה בן אמיתי מעולי רגלים היה ונכנס לשמחת בית השואבה ושרת עליו רוח הקודש, ללמדך שאין רוח הקודש שורה אלא על לב שמח מאי טעמא? "והיה כנגן המנגן ותהי עליו רוח א-לוהים" (מלכים ב ג טו). יונה מביא געגוע זה לידי ביטוי: אֵלָה אֲזַפְרָה וְאֲשַׁפְכָה עָלַי נַפְשִׁי כִּי אֶעֱבֹר בְּסֶךְ אֲדָדָם עַד בֵּית אֶל-לֵהֲיִים בְּקוֹל רִנָּה וְתוֹדָה הַמּוֹן חוֹגֵג, וְאֶבֹאָה אֶל מְזַבְחֵי אֶל-לֵהֲיִים אֶל-לֵהֲיִים שְׂמַחַת גִּילִי וְאוֹדֶךָ בְּכִנּוּר אֶל-לֵהֲיִים אֶל-לֵהֲיִי.

מתוך ערגת נפש זו שב הנביא ומקבל עליו את השליחות שממנה ברח. בסופה הוא ישוב ויתמרמר וישיח את ליבו לפני א-לוהיו, לא יברח עוד מפניו אלא אליו.

4 ביבמות (צח ע"א) נחלקו אם אמנם התנבא יונה נבואה זו או שמא פירוש הפסוק אינו כפשוטו, עיי"ש.

5 אולי אין הכוונה שהלך על מנת למות אלא כדי לברוח ראה הערה להלן, אלא שאף אם לבסוף ימות כדאי לו המחיר.

6 ביאור זה למעשה יונה קיבלתי ממו"ר הרב יעקב מדן.

7 ראה רמיותיו של ראב"ע בתחילת ספר יונה, ונראה לי לפרש שהיות שעל הנביא לפתור את חידת נבואתו בעצמו, יכול הוא לברוח מפתרונה בשל הדחקה 'תת מודעת' ולשכנע את עצמו בפתרון אחר שישפיע על המציאות.